

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Téma: Vliv člověka na chování tzv. "bojových" plemen psů

Studijní program: ZEMĚDĚLSTVÍ

Studijní obor: Agropodnikání

Katedra: Krajinného managementu

Vedoucí bakalářské práce: doc.Ing. Vladimír Hanzal, Csc.

Autor: Martina Kadlecová

České Budějovice, 2010

Zadání bak.práce

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpala.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé práce, panu docentu Vladimíru Hanzalovi, za ochotu a připomínky při tvorbě této práce.

Abstrakt:

Tato bakalářská práce podává informaci o pohledu veřejnosti na tzv. bojová plemena, pohledu jak laické, tak odborné veřejnosti. Obsahuje komentář k občasným snahám členů poslanecké sněmovny o změny v zákonech o chovu a držení zvířat.

V části seznamuje s historií, vývojem a současným stavem chovu u nás i ve světě. Dále je rozvedena možnost využití těchto plemen a důvody současných problematických situací, preventivní aktivity jak ze strany majitelů, tak ze strany potencionálních obětí těchto útoků.

Uvádí statistické údaje potvrzující četnost poranění, či úmrtí lidí po napadení, nebo úderu psem, které eviduje Obor analýz, publikací a externí spolupráce ÚZIS ČR. A v praktických doporučeních nabízí možnosti řešení evidence nejen těchto plemen psů a jejich majitelů, které by situaci zpřehlednilo, působilo preventivně a nezatěžovalo státní rozpočet.

Abstract:

This work provides information about public view on so-called “martial races”, concentrated on both amateur and professional public.

Includes brief commentary of the occasional efforts of members of the House of Commons on changes in laws about breeding and keeping of animals.

In one part familiarises with the history, evolution and current state of farming in our country and on the word. It is also elaborated the possibility of using these breeds and the reasons of current difficult situation, preventive activities by both owners and potential victims from these attacks.

Presents statistical data confirming the frequency of injury or death of people after an attack or hit a dog that keeps The field of analysis, publications and external collaboration . ÚZIS ČR.

In practical recommendations offers the possible solutions for the registry not only of those breeds of dogs and their owners. Those recommendations could make the situation clearer and affect for prevention and stop burdening of state budget.

Obsah:

1. Úvod	8
2. Rešeršní část.....	10
2.1. Historie vývoje „bojových plemen“ psů.....	10
2.2. Popis a použití typického představitele	13
3. Současná situace.....	15
3.1. Amatérské využití.....	15
3.1.1. Soutěže v kráse a sportu.....	15
3.1.2.FCI.....	16
3.2.Profí využití.....	22
3.2.1 Záchranáři a policejní psi.....	22
3.2.2 Canisterapie.....	23
3.3. Situace ve světě.....	24
3.4. Velká obliba pitbullovitých plemen v USA.....	24
4. Situace v ČR.....	25
4.1. Pokousání, či úder psem.....	25
4.2. Útoky podle plemen.....	26
4.3. Zhodnocení současného stavu v legislativě.....	26
4.4. Zhodnocení stavu v zájmu o bullovitá plemena.....	27
4.5. Návrh poslance Telce.....	27
5. Prevence.....	29
5.1. Prevence ze strany obyvatel.....	29
5.2. Prevence ze strany majitelů psů.....	30
5.2.1. Výběr psa.....	30

5.2.2. Výchova.....	30
6. Agrese a její příčiny.....	31
6.1. Agrese z nečinnosti.....	31
6.2. Agrese z chování člověka.....	31
7. Závěr.....	32
7.1. Závěrečná zjištění.....	32
7.2. Doporučení pro praxi.....	33
Zdroje.....	34

1. Úvod:

Úvodem bych ráda objasnila svůj vztah k tématu mé bakalářské práce. Nepovažuji se za kynologa, spíše za cvičitele psů. Od svých 13 let jsem pravidelně navštěvovala kynologický klub, aniž bych vlastnila nějakého psa, ale pravidelnými návštěvami a konzultacemi s přítomnými kynology jsem získala potřebné informace k efektivnímu výcviku psů, jak teoretické, tak praktické. Tyto jsem posléze zúročila v práci se psy, jejichž pánové na ně neměli čas, trpělivost, či je jen prostě nezvládali. Tuto činnost vykonávám již více než 22 let.

Mým výcvikem a poradenstvím prošla různá plemena psů, počínaje malými a středními Knírači, přes Dalmatiny, Německé ovčáky, Dobrmány a Dogy, konče Rotvajlery a Stafordšírskými teriéry. Po dobu této činnosti jsem nasbírala mnoho zkušeností a jsem zastáncem názoru, že každý pes, včetně „mini“ plemen by měl mít alespoň základní výcvik a aktivně reagovat na základní povely přivolání: „ke mně“, „k noze“ a dále „sedni“, „lehni“ a „zůstaň“.

Asi nejvíce mě zaujala práce s teriéry typu bull. A proto se ve své práci zaměřuji hlavně na ně.

Celosvětově se dnes horlivě diskutuje o problematice a případném dalším vývoji tzv. bojových plemen psů.

Do diskuzí se pouští jak laická, tak i politická spektra, která si svými názory u laiků získávají body ve volebních kampaních. Mnohdy ale nemají ani základní informace o těchto psech. Jejich snaha o získání odborného pohledu na věc a fundovaných informací u odborníků, kteří se těmito plemenům věnují, studují je a pracují s nimi, je nulová.

Používají název „bojovní psi“, jen pro mediální úspěšnost tohoto názvu, ale je tento název správný? Mnozí příznivci těchto psů používají název „psi typu bull“ a FCI má ve svém Atlasu plemen zapsán ve skupině 3 název Teriéři a pod členícím číslem 3 jsou to Teriéři typu bull.

V mnoha zemích politici rozhodují o úplném vymáčení těchto plemen psů. Ale kdo, nebo co opravňuje člověka rozhodnout o zbavení se jedné, či více ras zvířat. To, že tyto psi nejsou těmi černými ovci, kterých je třeba se zbavit, vypovídá historie vývoje těchto plemen.

Pes, ať už jakéhokoli plemene je vždy formován svým pánem a jeho přístupem ke svému psímu svěřenci a tento také nese za nepřipustné chování svého svěřence plnou odpovědnost.

Jistě i mezi zvířaty jsou různé povahové typy, které jsou v povaze daného zvířete zakořeněny, takže se objeví velmi rychle se rozohnící cholerik, či jeho protipól naprostý flegmatik, ale i tyto vrozené vlastnosti je možno výcvikem, učením a pracovním vytížením posunout do jiné roviny.

V nejlepším případě si povahy musí majitel povšimnout již při výběru štěněte, ale mnohdy právě v tom je největší problém. Často jsou lidé, bez zkušeností, kteří si jdou koupit pejska typu bull přesvědčení, že „bojový pes“ má být agresivní. Jsou to lidé, kteří si vlastnictvím těchto psů léčí své méněcenné povahy a právě oni nejvíc škodí pověsti těchto plemen. Jednak mnohdy jejich výchova vede přímo k agresivnímu chování psů, nebo naopak nechávají své psy bez jakýchkoli pravidel dospět a to vede k dalšímu nesprávnému a nepředvídatelnému chování jejich svěřenců. Vždy, a to je třeba zdůraznit, je vinen a za chování svého psa zodpovědný majitel. Proč tedy trestat psy?

Pes, a to platí pro všechna plemena, pokud opravdu není neformovaným cholerikem, neútočí bez příčiny. Vždy musí přijít nějaká akce, která vyvolá reakci.

Ale aby nedošlo k omylu, psi typu bull jsou velmi vhodnými psy do rodin s dětmi. Jsou skvělými společníky, ochránci jak členů rodiny, tak majetku, což potvrzuje historie. Mají velmi silné sociální cítění a také fakt, že jsou velmi často využíváni v canisterapii, jasně hovoří o jejich povaze. Snaha, učenlivost a ochota k práci je předurčuje ke skvělým výsledkům v pracovních a služebních činnostech.

Cílem práce je poskytnout informace o historickém vývoji tzv. „bojových plemen psů, dokázat, že tito psi nebyli chováni pro agresivitu těchto psů vůči člověku, ale pro jejich výdrž, houževnatost a nesporné fyzické kvality. Zhodnocení současného stavu těchto plemen ve společnosti, jak v ČR, tak v zahraničí. A v neposlední řadě poukázání na občasně snahy poslanců o změny legislativy, v návaznosti na následky změn a jejich přínos pro společnost a chovatele včetně doporučení pro praxi.

2. Rešeršní část

2.1. Historie vývoje „bojových plemen“ psů

V mnoha publikacích je popsána historie psů, jako takových velmi dopodrobna, již od dob dinosaurů, např. v knize Historie psího rodu (15), zde se autorka pokouší zmapovat jak vývoj živočichů, kteří by mohli být předchůdcem dnešního psa. Její zjištění a důkazy o kterých se zde zmiňuje, jsou velmi podrobné a vědecky podložené, ale jak došlo ke vzniku tzv. bojového psa?

Velmi sporadicky je historický vývoj těchto psů zmíněn v Atlasu plemen psů (2), který uvádí počátky plemene Stafordšířského teriéra díky expanzi Římanů do Velké Británie, kam se dostal i oblíbený sport zápasy s býky. Ač se těchto zápasů účastnili zprvu molosové, kteří byly mohutní a tím pádem i méně pohybliví, byli později vystřídáni křížením odchovanými lehčími a bohyblivějšími kříženci Buldoků a Teriérů. Odtud Bullterier.

Velmi obsáhle a poměrně detailně popisuje Irena Sehnerová ve své knize Psi zabíječi (3). Popisuje zde velmi bohaté starověké barbary, kteří vlastnily statná, kurážná a oddaná zvířata, která byla používána k ostraze majetku kmene, při lovu zvířat a posléze k pomoci v bitvách proti Římanům. Zde měli vypomáhat svým pánům napadáním nepřátel, bojujících s jejich majiteli, zezadu za nohy, či vaz a strhávat je na zem. Později byli využíváni v bitvách k plašení koní římských jízdy.

V této knize jsou také uvedeny a vysvětleny dva pojmy a to válečný a bojový pes.

Pojem „válečný pes“, představuje zvíře, jež provázelo vojsko při válečných taženích, případně se účastnilo bitev. Střežilo vojenská ležení a vypomáhalo při lovu a zásobování mužstva masem.

„Bojový pes“ naproti tomu bylo zvíře odchycené na válečném poli, či dovezené k zápasům v cirku. Byli to psi typu Mastif.

Pozdější kříženci byli využíváni k hubení krys a potkanů, byly to základem Angličtí buldoci, kteří nebyli příliš mrštní, ale úmyslným křížením s Teriéry bylo dosaženo silných a mrštných psů a představovali psy menšího až středního vzrůstu, kteří byli zneužíváni ke psím zápasům. Ty představovaly boje s býky, medvědy a v neposlední řadě i zápasy se psy stejného typu.

Tito psi se vyznačovali velkou agresí a vytrvalostí v ringu. Vždy ale pro jejich majitele bylo zásadní začlenění do rodiny. Jelikož psí zápasy byly zábavou především chudých, kteří bydleli povětšinou v bídnych podmínkách, což představovalo větší počet dospělých a dětí v malých prostorech, kam se mimo jiné museli vejít i jejich psi, bylo naprosto nežádoucí, aby tento člen rodiny zaútočil byť jen náznakem na kteréhokoli člena rodiny.

V knize Psi zabíječi (3) je také jedna velmi moudrá a pravdivá věta: „Žádné bojové plemeno nikdy neexistovalo a neexistuje. Existují jen psí jedinci, zneužívaní ke psím zápasům.“ (str.19)

Pokud jako typického zástupce psů typu bull považujeme Stafordšírského teriéra, pak je historický vývoj tohoto plemene nejlépe popsán v knize věnované přímo tomuto plemeni od Josepha Janische , Americký stafordšírský teriér (1).

Počátek tohoto plemene v této knize datuje již k 9. století před naším letopočtem, dovozem Mastifů z Asie do Anglie. Tito byli využíváni k ochraně majetku, lovu velké a nebezpečné zvěře, jako např. divokých prasat, medvědů, či kočkovitých šelem. Tito předkové byli nazýváni Molosové a jejich vlastnosti a odvaha byla vysoce ceněna jak v Asii, tak v Evropě.

Zdroj: <http://www.pitbull411.com/history.html>

Druhá vlna Mastifů dorazila přes Evropský kontinent kolem roku 400 n. l. Byli nazýváni Alaunti, podle nájezdníků Alanů, kteří je dovezli.

Angličtí sedláci a řezníci křížením změnily vyhynulého Alonauta na prvního buldoka. Jelikož tato zvířata byla chována především na statcích a řeznictvích, říkalo se mu řeznický pes. Byli to první psi u nichž se vyvinulo tzv. strnutí čelistí. Byli hojně využíváni ke shánění dobytka na statcích a odvodu skotu na porážku v řeznictvích. Tito buldoci zadržovali zvěř zákusem a zůstávali viset na lících, či krku velkých zvířat a nepouštěli je bez ohledu na bolest a násilí, které museli snášet.

Tato kniha popisuje i způsoby bojů, kterým docházeli přihlížet všechny vrstvy obyvatel, dokonce i členové královského dvora, kteří se touto krutou podívanou snažili zapomenout na každodenní starosti.

Ač se středověcí chovatelé těchto psů snažili o co nejbrutálnější přístup psa k boji, jelikož jim to přinášelo nemalé zisky, jeden povahový znak považovali za nejdůležitější a to oddanost člověku. Jestliže pes zaútočil na člověka, byl to pro něj rozsudek smrti. Tímto přístupem vypěstovali sice plemeno kruté v boji, ale naprosto oddané a přátelské k lidem. Což platí dodnes.

Ač autor knihy Historie psího rodu (15), probírá historické dohady odborníků a určení předka psů již od dob dinosaurů, kde údajně odborníci našli pozůstatky předka, který by měl být prapředkem všech psovitých šelem. Ale i přes spekulace o jasných předcích dnešního psa, zde uvádí výsledky genetických testů, které jasně vypovídají o tom, že jediným předkem psa je vlk. Z jeho genů se postupným šlechtěním a cíleným prolínáním ras vytvořilo více než 400 plemen.

Jak je uvedeno v knize Teriéři (6), po zákazu zápasů britským parlamentem v roce 1835, se chovatelé těchto psů snažili tento typ psa zachovat, jelikož s poklesem zápasů, které běželi jen tajně, poklesl i zájem o chov. Proto se chovatelé snažili vymyslet směr, ve kterém by bylo možno toto plemeno uplatnit. A zdálo se, že lovecký směr je ten pravý.

První klub chovatelů Stafordschiere teriérů byl založen v roce 1935 v Cradley Heath ve Stafordschieru. Tito chovatelé museli sjednotit exteriér tohoto plemene, jelikož až do téhle doby se na exteriér příliš nehledělo, hlavním znakem byla výkonnost.

Posléze byl v roce 1935 vytvořen standard pro toto plemeno. Později, kdy expanzí do Ameriky, kde byly zápasy také velmi oblíbeny, vzniklo plemeno Americký stafordšírský teriér, pro něž byl standard vytvořen v roce 1972.

(1935 – standard č. 76, skupina 3, č.3: Teriéři typu bull)

(1972 – standard č. 286, skupina 3, č.3 Teriéři typu bull)

Toto potvrzuje i Michal Císařovský ve své knize (18), který velmi obsáhle a dopodrobna rozebírá historii každého z plemen patřících do kategorie tzv. bojových plemen.

Porovnáním psů a jejich historického vývoje, zde dochází k závěru, že předkem je Mastif s jasným základem Anglického buldoka. Z něj vzešlo plemeno Bullterier, Stafordšírský pitbullteriér, Americký stafordšírský pitbullterier, Bostonský teriér. Tito byli používáni k zápasům býky, medvědy a co je doloženo zápisem v Guinnessově knize rekordů i s krysami.

Člověk si za dobu své existence osvojil mnoho činností a podmanil mnoho zvířat. Cíleným prolínáním různých typů psů vytvořil mnoho plemen pro různé účely. Tzv. „bojová plemena“ psů byla také cíleným křížením vytvořena, nejprve pro pomoc v bitvách, poté pro pobavení chudých i bohatých vrstev obyvatel. Tímto křížením chovatelé docílili psa téměř dokonalého. A to jak po stránce fyzické, tak po stránce psychické.

Psychická stránka představuje velmi sociálně založeného psa, který miluje jak přítomnost člověka, tak práci s ním. Velmi citlivě vnímá vztahy v rodině, přičemž nejraději má vztahy kladné. Snadno znervózní, pokud je tomu naopak.

Fyzická stránka představuje tělo svalnatého, středního vzrůstu, hlava široká se středně dlouhou tlamou. Oči malé, pro původní zápasnické účely ideální. Toto vše tohoto psa předurčuje k mrštnosti, rychlosti a kráse v jednom. Což bezesporu oceňují chovatelé po celém světě.

2.2. Popis a použití Stafordšírských teriérů

Dnešní Americký stafordšírský terier je považován za typického „bojového psa“. V knize Pes k obraně osob a ochraně majetku (16), je popsán následovně (str.161):

Obvyklé použití:

- Původní použití ke psím zápasům
- Dnes lovecky a služebně využitelný pes

Povaha:

- Temperamentní
- Dynamicky reaguje na podněty

Vztah k rodině:

- Velmi dobrý vztah ke všem, zvláště k dětem

Vztah k cizím:

- Tolerantní, rychle si zvyká

Hájení teritória:

- Velmi dobré,
- Štěkot a aktivní pohyb

Vztah ke psům:

- Agresivní
- Vhodnou výchovou zvládnutelný

Odolnost klimatu:

- Přizpůsobivý
- Možné držení venku i v bytě.

Zdroj: <http://web-dog.net/hoste/jopar/mainpage.html> (foto p.Pártl)

3. Současná situace

3.1. Amatérské využití

Staffordi, Pitbulové, Bullteriři, Rotwajleři a další zástupci těchto bullovitých plemen mají jednu velmi chvályhodnou vlastnost a tou je nesmírná pracovitost (12,13a,b). Proto je nanejvýš vhodné tyto typy psů neustále zaměstnávat, nejen, že se tím přispívá k fyzické zdatnosti těchto psů, ale i výdejem energie je možno předcházet jejím nahromadění a tím i nervóznímu chování psů. Možnosti, jak svého psa zaměstnat mají amatérští chovatelé mnoho. Nejen, že mohou navštěvovat již zmíněné cvičiště, ale mohou své psi připravit i pro soutěže.

3.1.1. Soutěže v kráse a sportu

Soutěže mohou být jednak vzhledové, což představují klasické výstavy, kde může chovatel vystavovat pouze, pokud má pes průkaz původu a vyhovuje oficiálnímu standardu FCI, UKC – United Kennel Club, AKC – American Kennel Club, či jiné organizaci činné na daném území. Ale pokud průkaz původu nemá, ani tak není nutné nechat svého svěřence zahálet. Je zde možnost sportovních soutěží, kde mezi sebou závodí psi v různých disciplínách (13d).

Tyto disciplíny jsou:

- Výskok na peška
- Závěs na čas
- Tah tříkolky na čas
- Tah těžkého břemene na čas
- Opičí dráha (Agility)

Tato soutěž má svá přesná pravidla a psi jsou rozděleni do kategorií podle pohlaví a váhy. Soutěž přispívá fyzické zátěži těchto psů, čímž předchází nahromadění energie nečinností, což bývá jedním z častých důvodů útoku psů na člověka.

3.1.2. FCI

FCI je mezinárodní kynologická organizace (24), která má přes 80 členů v podobě členských států a smluvních partnerů. Každého člena federace představuje jedno, či více plemen, kterému daný stát vytvořil standard, který FCI oficiálně zaregistrovala a určila ho jako výchozí pro posuzování na výstavách.

Dnes je v FCI uznáno a v atlasu plemen psů zaznamenáno 339 plemen psů rozdělených do deseti skupin:

1. skupina: Ovčáci a honáčtí psi
2. skupina: Pinčové a knírači, molossoidní
3. skupina: Teriéři
4. skupina: Jezevčáci
5. skupina: Špicové a primitivní typy
6. skupina: Honiči, barváři a příbuzná plemena
7. skupina: Ohaři
8. skupina: Retrívři, slídiči, vodní psi
9. skupina: Společenská plemena a toy
10. skupina: Chrti

Další skupinou jsou plemena zatím neuznaná, ale plemena zaevidovaná.

Psi bullovitých plemen jsou zde zastoupeny popisy ve standardech např.:

Rotvajler (podle FCI)

Země původu	Německo
Vzhled a charakteristika	Středně velký až velký robustní pes, robustní a podsaditá postava ukazuje na velkou sílu, obratnost a vytrvalost. Povahou přátelský, klidný, miluje děti. Je oddaný a poslušný, chování má sebejisté, nebojácné. Na okolí reaguje s velkou pozorností.
Hlava	Lebka: středně dlouhá, mezi ušima široká. Týlní hrbol dobře vyznačený. Tlamma: v poměru k mozkovně nemá působit ani krátkým, ani dlouhým dojmeme, hřbet nosu rovný, široký v nasazení a mírně se zužuje k čenichu. Česlisti: silná, široká horní a dolní čelist, zuby silné, tvoří nůžkový skus. Líce: jařmová kost výrazná
Krk	Silný, přiměřeně dlouhý, dobře osvalený, s lehce klenutou šjí, bez laloků a volné kůže.
Trup	Hřbet: rovný, silný, pevný. Bedra: krátká, silná, hluboká. Zád: široká, středně dlouhá, lehce zaoblená. Hrud: Prostorná, široká a hluboká Ocas: nesen vodorovně v prodloužení hřbetu.
Končetiny	Hrudní končetiny: při pohledu zepředu rovné a nejsou úzce postavené. Pánevní končetiny: zezadu jsou rovné, nejsou úzce postavené.
Kůže a srst	Kůže všude na hlavě napjatá. Srst: patrová (krycí a podsada), středně dlouhá, hustá a pevná. Barva: černá s dobře ohraničenými znaky, syté červenohnědé barvy na lících, tlamě, spodní straně krku, hrudi a končetinách.
Výška kohoutková	Psi: 61- 68 cm Feny: 56 – 63 cm
Váha	Psi: zhruba 50 kg Feny: zhruba 42 kg

Americký pitbullterier (podle UKC, není uznán FCI)

Země původu	USA
Vzhled a charakteristika	Středně velký, pevně stavěný a silný pes, atletické postavy s dobře definovatelnou svalovinou.
Hlava	Středně dlouhá, hranatá. Lebka: plochá, nejširší mezi ušima s výraznými lícemi. Uši: Vysoko na hlavě kupírované, nebo přírodní ** Oči: kulaté, měly by být daleko od sebe, posazené poměrně nízko. Povolena je jakákoli barva. Nos: hranatý, široký Tluma: délka tlamy je kratší, než délka lebky.
Krk	Svalnatý, mírně klenutý, zužuje se od pleci k hlavě. Kůže zde pevně přiléhá bez laloků.
Trup	Hřbet: Krátký a silný, pozvolna se svažující od kohoutku k zádi. Bedra: mírně klenutá Zádě: mírně skloněná a přiměřeně zešíkmená Hrud: hluboká, nepřilíš široká. Ocas: spíše kratší, nízko nasazený na konci zašpičatělý.
Končetiny	Mohutné, kosti oblé, poměrně silné. Tlapy střední velikosti, chůze lehká pružná.
Srst	Lesklá, krátká, na dotek tvrdá. Barva: je přípustná jakákoli barva, kombinace, či znaky.
Výška kohoutková	Pes: 46 – 56 cm Dle standardu UKC není ani váha, ani výška úplně přesně vymezeny, spíše se klade důraz na poměr váhy a výšky.
Váha	Přibližně 30 kg

**Kupírování uší: v ČR je zakázáno od 1.4.2004, kdy nabyla účinnosti novela zákona č.246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Kupírovaný pes se nesmí zúčastňovat jakýchkoli psích akcí, tedy výstav, sportovních akcí, závodů atd.

Anglický bullteriér (podle FCI – standard č.11)

Země původu	Anglie
Vzhled a charakteristika	Pes silné konstrukce, vyvážený a aktivní. Výraz má ostražitý, rozhodný a inteligentní. Nejnápadnější znak je velmi dlouhá hlava oválného tvaru, bez čelního sklonu.
Hlava	Dlouhá, mohutná a správně hluboká, nikoliv však hrubá. Při pohledu zepředu má tvar vejce a je zcela vyplněna, na jejím povrchu nejsou žádné prolákliny. Temeno mezi ušima je téměř ploché. Profil je mírně zakřivený dolů od horní části lebky ke špičce nosu. Morda: spodní čelist je mohutná a hluboká. Uši: malé, tenké a umístěné blízko sebe. Pes by měl být schopen uši udržet toporně vzpřímené, takže jejich špička směřuje přímo vzhůru.
Krk	Velmi svalnatý, dlouhý, klenutý, zužující se od ramen k hlavě a je prostý veškeré volné kůže.
Trup	Tělo je dobře zaobleno, se znatelnými pružnými žebry, s velkou hloubkou od kohoutku k hrudní kosti. Hrudník: při pohledu zepředu je dostatečně široký. Hřbet: krátký, pevný Ocas: krátký, nízko nasazený a vodorovně nesený. U kořene je silný a kuželovitě se zužuje směrem ke špičce.
Končetiny	Hrudní končetiny: mají mít kulaté a silné kosti, u dospělých psů by se měla délka hrudních končetin přibližně rovnat délce hrudníku. Pánevní končetiny: při pohledu ze strany jsou rovnoběžné, stehna musí být silně svalnatá, lýtka dobře vyvinutá a kolenní kloub dostatečně zaúhlený. Tlapy: kulaté, kompaktní, dobře uzavřené s dobře klenutými prsty.
Srst	Krátká, lesklá, rovnoměrně přiléhavá, na omak drsná lesklá. V zimě se může vyskytnout měkká podsada.
Kohoutková výška	Kohoutková výška není standardem stanovena, důležité je, aby každý pes působil jako silný, mohutný a dobře osvalený.
Váha	Váha taktéž není pevně stanovena

Argentinská doga (podle FCI – standard č.292)

Země původu	Argentina
Vzhled a charakteristika	Pes molosského typu středních proporcí, v požadovaném rámci velký, nikoli obrovský. Harmonický vzhled plný síly. Jeho pohyb je klidný a sebejistý, reakce jsou cílené a rychlé. V jeho pohybu se neustále projevuje radost. Jeho povaha je příjemná a láskyplná. Jeho bílá barva je nápadná a fyzické vlastnosti z něj činí opravdového atleta. Nikdy není agresivní, je to povahový rys. Na lovu je chytrý, bezhlučný a odvážný.
Hlava	Středních proporcí, silného a těžkého vzhledu, bez ostrých hran. Lebka : masivní, konvexní při pohledu zepředu i z profilu. Jařmové oblouky dobře odstupují a tvoří hlubokou prohlubeň spánků. Týlní hrbol nevystupuje. Tluma: silná, délka poněkud přesahuje hloubku. Hřbet nosu je lehce konkávní, což je znak, který se vyskytuje téměř jen u argentinské dogy. Oči: mandlového tvaru, uložené středně vysoko a posazené daleko od sebe. Uši: nasazené vysoko a vzhledem k velké šířce lebky také daleko od sebe. Měly by být střední délky, trojúhelníkového tvaru, silné, ploše přiléhající a na špičce zaoblené.
Krk	Střední délky, silný, nesený zdvižený. Tvarem se podobá komolému kuželu. U nasazení hlavy tvoří osvalení lehký oblouk. Na hrdle se tvoří jemné vrásky, né však visící lalok. Tento znak je pro funkčnost zvířete velmi důležitý. Srst je v této oblasti poněkud delší.
Trup	Horní linie: rovná, kohoutek a vrcholky pánevních kostí jsou ve stejné výšce a tvoří nejvyšší body této linie. Hřbet: široký a silný, se silně vyvinutým svalstvem. Ocas: středně vysoko nasazen, šavlovitě zahnutý, dlouhý a silný, dosahující k hlezům, ale nepřesahující je.
Končetiny	Hrudní končetiny: celkově tvoří s tělem harmonickou silnou jednotu kostí a svalů. Při pohledu ze strany i zepředu jsou končetiny postaveny svisle.

	<p>Pánevní končetiny: přiměřeně úhlené, celkově silné, mohutné a rovnoběžně postavené. Působí dojmem síly a výkonu.</p> <p>Tlapy: kulaté, s krátkými, silnými a dobře sevřenými prsty.</p>
Srst	<p>Jednotně krátká, hladká, měkká a na omak hrubá.</p> <p>Barva: čistě bílá, kolem oka je přípustná skvrna tmavé barvy.</p>

Zdroj: www.fci.be, www.ukcdogs.com

3.2. Profesionální využití

Název „bojová plemena“ je v této části ještě méně vhodná, než kdekoli jinde v této práci. V profesionálním využití těchto plemen jde hlavně o psy záchrannářské, policejní, vodící a využívané při canisterapii (13d).

3.2.1. Záchranáři a policejní psi

Pro záchranářství a policejní využití se dají použít různá plemena psů, ale ne každé plemeno je ochotno pracovat a své úkoly si plnit s obrovským nasazením. Stafordi a Pitbullové jsou opravdu vhodnými kandidáty s vysokou úspěšností při záchrannářských činnostech i prověřovacích zkouškách, což potvrzuje článek Stafford-gladiátor s citlivou duší (13b). Zde je jasně uvedeno, jaké podmínky pro práci jsou pro tohoto psa nejideálnější, aby i jeho výkon tomuto odpovídal. Jde hlavně o blízký kontakt se psovodem, který spočívá v začlenění psa do rodiny, kdy má cvičitel každodenní přímý kontakt se svým svěřencem. O trochu složitější je to u psů chovaných v kotcích, kde se přímý kontakt zužuje jen na časový prostor výcviku a případná doba krmení a venčení.

Zdroj: <http://www.zachranari.cz/jihocesti/?dstr=288lg=cs&idcat=28>

3.2.2. Canisterapie

Zdroj: www.auracanis.cz

Ač by se na první pohled zdálo, že tzv. bojová plemena nejsou naprosto vhodná pro účely canisterapeutického léčení, opak je pravdou. Canisterapie je léčebný kontakt člověka a psa (28). Je vhodná a hojně využívána pro lidi s mentálním, tělesným, či psychickým problémem, jež přímý kontakt se zvířetem prokazatelně zmírňuje. Terapie se účastní terapeutický pes, jeho psovod a klient se svým ošetřovatelem. Tato podpůrná terapie spočívá v dotycích a tělesném kontaktu pacienta a psa. Léčebný proces příznivě působí ve chvílích, kdy pacient terapii vnímá a spolupracuje.

3.3. Situace ve světě

Ve světě je situace těchto psů dosti složitá, v mnoha zemích již určitá plemena byla zakázána. Příkladem je Dánsko (25), které zatím jako poslední vydalo zákaz níže uvedených plemen:

Tosa inu, Americký stafordšírský teriér, Brazilská fila, Argentinská doga, Americký buldok, boerboel, Středoasijský ovčák, Kavkazský ovčák, Jihoruský ovčák, Šarplaninec, Tornjak, Kangal, Pitbullterier. Tento zákaz platí i pro vystavování těchto plemen.

Podobný postoj mají i země jako Švédsko, či Velká Británie. Zde jsou velmi tvrdé postihy, za situace, kdy jde pes, který platí v dané zemi za nebezpečného, bez košíku, či na veřejném prostranství štěká. Povoleno je chovat psy po sterilizaci.

3.4. Velká obliba pitbullovitých plemen v USA

Tatam jsou časy, kdy se tato plemena těšila velké oblibě, zvláště v USA (27), Americký pitbull terier byl velmi populární hlavně díky dětským filmům, ve kterých byl hlavní postavou pitbull Petie. Jiný Pitbull, jménem Stubby se stal oceněným hrdinou 1. světové války a psi tohoto plemene také reprezentovali slavné osobnosti, jako byl Theodore Roosevelt, Mark Twain, Thomas Edison, či Fred Astor.

4. Situace v České republice

4.1. Pokousání či úder psem

V České republice dochází k úrazům způsobených psy poměrně často. Faktem je, že po některých nastává v důsledku zranění smrt, což dokládá Národní registr hospitalizovaných (21), který vede tuto statistiku pod kódem W54 tj. kousnutí, nebo úder psem. Je nutné ovšem dodat, že tato eviduje pouze nahlášená zranění, která byla ošetřena, případně vedla k úmrtí, ne všichni napadení ale vyhledají lékařskou pomoc.

Kousnutí, nebo úder psem (dg. W54) - hlášené případy, hospitalizace a úmrtí v letech 2000 – 2008

Rok	Počet případů ve věku			Počet hospitalizací	Počet úmrtí
	0 - 14	15+	celkem		
2000	897	1 791	2 688	436	-
2001	763	1 644	2 407	363	-
2002	675	1 534	2 209	555	1
2003	568	1 358	1 926	458	3
2004	437	1 164	1 601	483	2
2005	457	1 234	1 691	433	1
2006	358	1 043	1 401	362	-
2007	335	1 011	1 346	379	2
2008	312	892	1 204	365	2
2009	283	817	1 100	265	-

Zdroj: Odbor analýz, publikací a externí spolupráce ÚZIS ČR, dodáno e-mailem

Z těchto dat vyplývá, že k útokům dochází poměrně často, ale pokud chceme útoky rozčlenit podle plemene, které útočí, jsou výsledky poměrně překvapivé.

4.2. Útoky podle plemen

Podle Kateřiny Dědičové, z kynologické poradny městské policie (22), nejčastěji útočí Jezevčáci a Kokršpanělé. Podle jejích slov „bojová plemena“ vlastně útočí nejméně. Proč jsou tedy nejvíce jejich útoky přetřásány v médiích a probírány v poslanecké sněmovně?

Je to snadné, foto Pitbulla cenícího zuby s odstrašujícím titulkem se velmi dobře prodává a média pro prodej svých titulů mnohdy útok jiného plemene přiřkne právě psům typu bull, pro výše uvedené důvody.

Druhým aspektem je fakt, že ve chvíli, kdy opravdu bullovitý pes útočí, je tento útok daleko destruktivnější, než útok Jezevčíka, či Kokršpaněla. Čelisti těchto psů dokážou vyvinout opravdu velkou sílu, naproti tomu je kousnutí Jezevčíka pouhé štípnutí.

4.3. Zhodnocení současného stavu v legislativě

Současný stav v legislativě je podle mnoha odborníků (13c) a chovatelů psů (13a,c) dostačující. Jsou zde zastoupeny zákony o veterinární péči, taktéž zákon proti týrání zvířat a v neposlední řadě zákon o trestní odpovědnosti (25). Tito odborníci nevidí největší problém v chování psů, ale v dodržování těchto zákonů, jelikož ledabylým a laxním přístupem v tomto klíčovém bodě, společnost připouští, že je možné takto zacházet se psy a velmi mediálně úspěšným činem je po incidentu „agresivního“ psa utratit. Tím si jaksi majitel splní svou část trestu, zaplatí symbolickou pokutu a případ je uzavřen. Tímto přístupem ovšem nikdy nelze nesvědomitě majitele dovést k zodpovědnému chování. Přičemž i na napadení psem jako takovým a nesením odpovědnosti za tento čin přiřknutým majiteli, zákon pamatuje (29). Jde o pachatelství přímé a nepřímé, zde se rozlišuje nástroj, který byl ke spáchání činu použit a ten může být živý, či neživý.

4.4. Zhodnocení stavu v zájmu o bullovitá plemena

V nedávné době zažila tzv. „bojová“ plemena psů nebývalý boom, který záhy vystřídal pokles zájmu po mnoha příspěvcích komerčních televizí a šokujících záběrech těchto psů, jak vybíjí svou agresivitu. Mnohdy šlo jen o neškodné a řízené agresivní chování při nácviku zadržení, vedené cvičitelem na cvičišti kynologického klubu, což amatérské oko mnohdy nezaznamená. Níže zmíněná kampaň poslance Telce (30), taky k popularitě těchto plemen nepřispěla a proto zájem o tyto psy rapidně klesl. V současnosti se situace poněkud uklidnila a kvalitní chovatelé zájem o své psy mají stále. Tito chovatelé již z preventivních důvodů prověřují budoucí majitele štěňat, které mají o jejich psy zájem a jedním z důvodů je i předcházení již zmíněné cílené agresivní výchově.

4.5. Návrh poslance Telce

V České republice je v současné době poměrně klidná situace, ale v roce 2008, co se člen poslanecké sněmovny pan Telc (14, 30) rozhodl využít situace, kdy veřejnost po několika článcích zabývajících se napadeními pitbullovitými psy, byla silně ovlivněna díky čtivosti titulků o „bojových psech“ a pokusil se získat podporu několika poslanců, se kterými chtěl vypracovat návrh zákona ve velmi líbivé podobě pro běžného občana. Ovšem ne vždy se setkal s ochotou spolupracovat (13c), jelikož mnoho odborníků a poslanců je přesvědčeno, že potřebné zákony existují, jen je třeba je důsledněji dodržovat (13a). Některé jeho návrhy nebyly až tak od věci, ale celková koncepce by velmi silně zatěžovala státní správu na více úrovních a v neposlední řadě by byla naprosto ponižující a zatěžující pro solidní chovatele, kterých by se tato opatření dotkla.

Tyto rasy pan poslanec nazýval nebezpečnými psy a hodlal v legislativě tuto kategorii vytvořit:

- Americký stafordšírský teriér
- Stafordšírský bullterier
- Bullterier
- Argentinská doga
- Brazilská fila

- Dobrman
- Rhodéský ridgeback
- Rotwajler

Do této skupiny by dále náleželi jedinci čistokrevní, či kříženci nazývaní obecně jako Pitbullterier.

Hlavním tématem tohoto návrhu bylo omezení počtu psů výše uvedených plemen. Toho chtěl docílit hlavně schvalovacím procesem k povolení pořízení psa. To by se mělo odehrávat na úrovni obecních úřadů a v případě nejasného výsledku na úrovni krajské. V případě, kdy by ani toto rozhodnutí nebylo pro žadatele přijatelné, došlo by až na soudní proces. Již toto samo by bylo pro státní správu velmi zatěžující, jak časově, tak finančně. Nehledě na prostor, který by tyto schvalovací řízení dávaly korupci.

Snaha tohoto poslance, ať již byla hnána dobrým úmyslem v zájmu voliče, či jen snahou o osobní zviditelnění a prospěch, vyvolala v řadách odborníků jak ze sféry kynologické, veterinární a právnické řadu ohlasů. Asi nejvíce se prosadil a na veřejnost zapůsobil protest a následná reakce několika lidí, spojivších se do skupiny nazývané „Jeden metr“(14), kteří využili svých znalostí zákona, chovu a veterinárních disciplín a reagovali na návrh poslance Telce otevřeným dopisem, který proběhl nejen sněmovnou, ale i mnoha médií.

Ve své reakci zpochybnili nejen praktiky vypracování tohoto návrhu, důvody, pro které byl vytvořen, ale i způsoby, kterými by musel být případný přijatý zákon dodržován. Mimo to zde bylo jasně uvedeno, že ono dodržování zákona by bylo velmi náročné pro stát, ač pan poslanec v prvních fázích návrhu zdůraznil potřebu vypracovat zákon pro státní správu nezatěžující.

5. Prevence

5.1. Prevence ze strany obyvatel

Tito psi jak už bylo výše uvedeno, neútočí bez příčiny, vždy akce vyvolá reakci. Pes chce jen předejít nepříjemnému zážitku, či reaguje na situaci vzniklou. Za vzniklé situace v mnoha případech mohou sami lidé, či děti všech věkových kategorií. Psi mnohdy napadnou děti, které se nevhodně chovají, či se snaží cizího psa dráždit, případně mu nabídnout pamlsk.

Městské policie různých měst naší republiky proto mnohdy pořádají preventivní výukové lekce v mateřských a základních školách (26).

Zde policejní psovodi předvádějí a vysvětlují postup bezpečného kontaktu se psy a porozumění jejich chování, čímž přispívají k vlastnímu bezpečí. Např. v Brně (23) k těmto účelům používají speciálně vycvičeného psa plemene Bullterier.

Děti se zde učí velmi užitečné věci v kontaktu se psem:

- Jak se v určitých situacích chovají psi k člověku
- Jak by se dítě mělo ke psu chovat
- Příčiny a způsoby útoku psa na člověka
- Rozpoznání signálů před útokem
- Způsoby předcházení psímu útoku
- Nácvik ochranných pozic při napadení psem
- Pravidla pro chov a venčení psů ve městě
- Podmínky držení psa a péče o něj
- Nástin problematiky týrání zvířat

Děti mají podobné preventivní kurzy velmi rády a ochotně spolupracují, zvláště pokud se do výuky začlení živý pes. Formy, kterými se děti učí, jsou: cvičení s pracovními listy a praktická cvičení se speciálně připraveným psem.

5.2. Prevence ze strany majitelů psů

Jako prevenci ze strany majitelů by se dal považovat již samotný přístup k výběru (4) a výchově psa (5,7,8,9,20)

5.2.1. Výběr psa

Již při výběru štěněte (9), je možné pomocí rad od chovatele (5), získat pejska, který danému účelu, pro který si člověk psa pořizuje, vyhovuje nejlépe, jelikož pro každou činnost je vhodná jiná povaha psa. Již tento přístup a důkladná příprava na příchod nového člena domácnosti, je základním krokem k bezproblémovému chovu a držení psa.

5.2.2. Výchova

Chovatel má možnost vychovávat svého psa klasicky (7,8), kdy má možnost se přihlásit do nejbližšího kynologického klubu a tam ve svém volném čase, pod vedením instruktora učit svého psa základním povelům přivolání a „prací u nohy“. Ta představuje nácvik povelů sedni, lehni, vstaň a zůstaň. Zde je vhodné použít metodu podmíněného chování (7). To představuje práci se psem, kdy za úspěšné vykonání povelu následuje odměna například v podobě pamlsku. Po zvládnutí těchto základních povelů je možné stejnou metodou nacvičovat další a složitější cviky.

Dalším způsobem odpovědného chování ve výchově psa je možnost oslovení profesionálního cvičitele, který má potřebné zkušenosti k tomu, aby psu ukázal mantinely v chování a poslušnosti. Velmi přínosným faktorem je zde začlenění majitele psa do výcviku.

Naprosto ojedinělý přístup k výchově psů, popisuje Rudolf Desenský (10), v knize Jak poznat psí duši. Jeho metody jsou ale mnohdy velmi originální a představují soužití člověka se psy, jako jedním ze členů smečky. Mimo to, ale poskytuje ve své knize mnoho velmi praktických rad a vysvětlení příčin určitých problémových prvků v chování psů

6. Agrese a její příčiny.

6.1. Agrese z nečinnosti

Jednou z příčin agresivního chování psů vůči lidem je psí nečinnosti. Ta je v případě tak temperamentních a práci milujících psů velmi zásadní v jejich reakcích na sebemenší podněty. Tito psi jsou velmi vhodní do rodiny (12, 13a) a to i do rodiny s dětmi. Jsou velmi oddáni svému pánovi, tzn. člověku, kterého považuje za vůdce smečky, ale plně respektuje a chrání všechny členy rodiny, včetně dětí. Mnohdy ale majitel svého psa nechá jen nečinně zahálet přivázan u boudy na zahradě, či na svého psa nemá dost času. Z tohoto zahálení se ve psu hromadí energie, kterou by v normálním případě vydal při hře, či výcviku a toto se mnohdy stane příčinou nepřiměřeného chování psa vůči různým podnětům.

6.2. Agrese vycházející z chování člověka

Tato agrese může mít více podob, jednou z nich je cílený výcvik psa svým majitelem k agresivitě (13a), čímž si majitele takto postupující jednak zvedají své nízké sebevědomí a mají snahu vyvolávat ve svém okolí strach. Toto jednání by mělo být postižitelné a trest by neměl zasáhnout psa, ale jeho majitele.

Druhou formou podporující agresivní chování psů je vlastní postoj člověka vůči jiným psům (17). Je mnoho majitelů psů, kteří s opatrností, aby nevznikl konflikt mezi psy, si své svěřence raději přivolají již ve chvíli, kdy jiného psa spatří. Je to preventivní, ale ošemetné jednání. Svým postojem může psovod psu naznačit, že je zde důvod k ostražitosti a tento pocit v něm vyvolat při každém setkání s jiným psem, či člověkem.

Poslední forma není ani tak závislá na chování majitele, ale spíše na chování jeho okolí. Mnohdy děti, sousedé, či příbuzní, dráždí psa za plotem, mají radost z jeho štěkotu a zuřivých reakcí. To samozřejmě vyvolává stejné reakce, při setkání s agresory na ulici. Ale i toto chování lze, samozřejmě za spolupráce s okolím odstranit vhodným výcvikem (5).

7. Závěr

7.1. Závěrečná zjištění

V historických pramenech je bezesporu spousta spekulací o tom, jakým způsobem to či ono plemeno vzniklo a za jakým účelem. Jde-li o tzv. „bojové psy“, jsou autoři téměř všech publikací přesvědčeni, že jasnými předky těchto psů jsou Mastifové, kteří byli využíváni k ochraně vojsk a pomoci v lovu při válečných taženích.

Později jich bylo využíváno k hubení krys a zneužíváno pro zábavu ke psím zápasům. Ty spočívali hlavně v zápasech s býky, medvědy a také se psy stejného typu. Cíleným křížením s Buldoky a Teriéry bylo dosaženo mrštných psů středního vzrůstu.

V roce 1835 britský parlament zakázal psí zápasy, s čímž souvisel i jistý pokles zájmu o tato plemena. Solidní chovatelé ale nechtěli tato plemena nechat zaniknout a proto o 100 let později vznikl první klub chovatelů Stafordschiere teriérů ve Stafordschieru. V této době také chovatelé sjednotili exteriér tohoto plemene a vytvořili první standard pro Teriéry typu bull.

V současné době jsou tato plemena velmi často využívána ke služebním, pracovním a i rekreačním účelům. Důvodem je velká pracovitost, ochota a oddanost těchto psů.

Využití je možné jak amatérské, spočívající zejména ve výcviku poslušnosti, agility závodech, či soutěžích krásy, které jsou dnes pořádané nejen pro psy s průkazem původu, ale i pro křížence.

Co se týče využití profesionálního, zde není naprosto namístě hovořit o bojovém psu. Schopnosti těchto psů se velmi často zúročují ve sféře pomoci. Jde hlavně o psy záchranářské, policejní a v neposlední řadě i psy vhodné pro canisterapii. Zde bezesporu žádná agrese na místě není.

Obecně je většina napadení psem v médiích ihned přiřknuta tzv. „bojovým psům“. Je to velmi promyšlený krok ze stran novinářů, jelikož titulky tohoto typu jsou pro čtenáře a diváky velmi lákavé. Zjistit ale přesná čísla napadení psem podle plemen v celorepublikovém měřítku je téměř nemožné. Tuto evidenci nevedou ani statistické úřady, ani policejní vyšetřovatelé, ale ani veterináři.

Jsou ke zjištění jen v individuálních případech u městských policií, a to jen v případech dobrovolné aktivity strážníků.

Velmi sporným krokem je zde aktivita některých poslanců, kteří se mnohdy inspirují v zahraničí, kde bylo již mnoho plemen zakázáno, či cíleně jejich chovy eliminovány. V podstatě zde netrestají majitele, ale psy.

Odpovědnost majitele je ale v tomto případě zcela klíčová a je třeba na ni více upozorňovat a vyžadovat její plnění. Již v prvních fázích upozorňování občanů na majitele, který se svým psem jedná nezodpovědně a ohrožuje tím své spoluobčany, je třeba zasáhnout a daného majitel častěji kontrolovat.

S tím souvisí i jistá evidence, či sledování majitelů těchto plemen. Návrh poslance Telce byl pro schvalovací proces již ve fázi před nákupem psa, ale zátěž pro státní systém v podobě schvalovacích procesů a případných sporů, by byl obrovský, přičemž by bezesporu velmi ztížil situaci solidním a zodpovědným chovatelům. Jak tedy efektivně bojovat proti nezodpovědnosti majitelů? Bez potřebné ochoty ze stran majitelů psů těchto plemen a jejich kříženců to není možné. Evidence psů s průkazem původu je snadněji dohledatelná, ale jak postupovat v případě, kdy jde o křížence, který pokud majitel nemá zájem, není ani v evidenci psů na obecním úřadě. Zde je odpověď velmi složitá a ani již zmíněný návrh poslance Telce by ho nevyřešil. U psa-křížence prakticky není možnost jeho původ dohledat a kromě zevnějšku, který může naznačit, ke které rase daný pes patří, není důkaz o jeho původu žádný. A v určení rasy jde spíše jen o spekulace.

7.2. Doporučení pro praxi

Ze všech již výše zmíněných pro a proti vyplývá hned několik možných opatření, které by situaci zpřehlednili:

- plošné zavedení povinného čipování všech psů a to bez výjimky
- povinná registrace majitelů středních a velkých plemen psů v místních kynologických klubech
- s výše uvedenou registrací souvisí absolvování povinného základního výcviku pod vedením cvičitele

Zdroje:

- (1) Josef Janisch, Americký stafordšírský terier, Vydala: Fortuna Print, Praha 2002, str.157, ISBN: 80-7321-007-x
- (2) Daniela Pavlovská-Kuntová, Vladimír Doležal, Atlas psů, Vydala Dona, České Budějovice 1996, str. 198, ISBN: 80-85465-77-6
- (3) Irena Sehnerová, Psi zabíječi, Vydal: Jan Hollaner, Praha 2001, str.151
- (4) Eva-Maria Kramer, Průvodce plemeny psů, Vydal: Blesk, Ostarava 1996, str.320, ISBN: 80-900183-4-3
- (5) Helena Kholová, Všechno o psech 1000+1 rada, Vydalo: Ottovo nakladatelství, Praha 2002, str.268, ISBN: 80-7181-684-1
- (6) Ivan Stuchlý, PhDr.Michal Císařovský, Teriéři, Vydal: Canis, Praha, str.159, ISBN:80-900820-4-1
- (7) Vladimír Mikulica, Poznej svého psa, podtitul: Základy etologie a psychologie psa, Vydalo: Státní zemědělské nakladatelství, Praha 1985, str.272, ISBN:07-015-85
- (8) Prof.MVDr. Josef Hrušovský, DrSc. a kolektiv, Pes a jeho výcvik, Vydalo: Naše vojsko, Praha 1989, str.336, ISBN: 80-206-0091-4
- (9) Manfred Koch-Kostersitz, 400 rád pre milovníkov psov, Vydal: Príroda, Bratislava 1988, str. , Tématická skupina a podskupina: 301-04-48
- (10) Rudolf Desenský, Jak poznat psí duši, podtitul: Zkušenosti a rady ověřené dlouholetou praxí, Vydalo: XYZ, s.r.o., Praha 2008, str.296, ISBN:978-80-7388-073-6
- (11) Kateřina Jaroslav Sojkovi, Malá plemena psů, Vydalo: Nakladatelství Jaroslav Sojka, České Budějovice 2000, str. 141, ISBN:80-902879-0-5
- (12) Mirka Koníčková, časopis Psí kusy, článek: Bulterier, mazlík se špatnou pověstí, str. 20-23, Vydalo: Časopisy pro volný čas s r.o., Praha, str. 64, ISSN: 1802 – 8578

- (13a) Helena Pártlová, časopis Pes, přítel člověka, článek: Americký stafordšírský terier- více než portrét, str. 8 – 11, Vydala : Pražská vydavatelská společnost, Praha, str. 96, ISSN: 0231 – 5424
- (13b) Jaroslav Sedlák, časopis Pes, přítel člověka, článek: Staford, gladiátor s citlivou duší, str.12, Vydala: Pražská vydavatelská společnost, Praha, str.96, ISSN: 0231 - 5424
- (13c) Ing. Radim Fiala, časopis Pes, přítel člověka, článek: „Bojová“ plemena rok poté, str. 13, Vydala: Pražská vydavatelská společnost, Praha, str.96, ISSN: 0231 – 5424
- (13d) Jaroslav Čech, časopis Pes, přítel člověka, článek: Pitbul a sport, str.13 – 15, Vydala: Pražská vydavatelská společnost, Praha, str.96, ISSN: 0231 – 5424
- (14) Zdeněk Spies, <http://www.cz-pes.cz/cl-2008090401-q-Zpet-do-reality!---Otevreny-dopis-poslancum,-senatorum-a-mediim> (13.12.2010)
- (15) Helena Kholová, Historie psiho rodu, Vydal: Práce, Praha 1987, str. 328, ISBN: 24 – 007 – 87
- (16) Josef Růžička, Pes k obraně osob a ochraně majetku, podtitul: Aneb člověče, neboj se, máš-li psa, Vydala: Dona, České Budějovice 1996, str.172, ISBN: 80-85463-76-8
- (17) John Fisher, Proč můj pes, originál: Whi Does My Dog...?, 1991, překlad: Martin Verner, Vydal: BB/art s r.o., 2004, str. 223, ISBN: 80-7341-319-1
- (18) Michal Císařovský, Pes, nekonečný příběh od pravěku do třetího tisíciletí, Vydal: Altercan s.r.o., Praha 2008, str. 900, ISBN: 978-80-900820-1-4
- (19) Imke Niewohner, Psi, kteří štěkají, nekoušou, podtitul: Pověry a předsudky o psech, Vydala: Grada Publishing, Praha 2009, str. 88, ISBN: 978-80-247-2598-7
- (20) Jeanne Carlson, Ranny Green, Hodný pes, nemožné chování, překlad: Jana Kamínková, Vydal: Práh, Praha 1995, str. 224, ISBN: 80-85809-37-0
- (21) mail: surova@uzis.cz, Odbor analýz, publikací a externí spolupráce Úzis ČR
- (22) Dostupné na: http://www.pejsek.cz/zajimavosti?id_clanek=481 z 26.2.2008
- (23) Dostupné na: <http://www.mpb.cz/odbor-prevence/pro-mladez/kamarad/> 7.12.2010

(24) Dostupné na: <http://www.fci.be/>

(25) Dostupné na: <http://www.cmku.cz/index2.php?stranka=novinky> 21.8.2010

(26) Dostupné na:

<http://www.brno.cz/brnenskymetropolitan/text.php?clanek=868> 7.12.2010

(27) Dostupné na:

http://translate.google.cz/translate?hl=cs&sl=en&u=http://www.pitbull411.com/history.html&ei=QyWSTaW4FYjusgaagY3QBg&sa=X&oi=translate&ct=result&resnum=1&ved=0CCAQ7gEwAA&prev=/search%3Fq%3Dhttp://pitbull411.com/history.html%26hl%3Dcs%26rlz%3D1W1GGLL_en%26prmd%3Divns 10.1.2011

(28) Dostupné na: <http://www.canisterapie.cz/cz/canisterapie-zakladni-informace/canisterapie-v-praxi/canisterapie-clanek-od-olgy-tomasu-18.html>
[7.12.2010](http://www.canisterapie.cz/cz/canisterapie-zakladni-informace/canisterapie-v-praxi/canisterapie-clanek-od-olgy-tomasu-18.html)

(29) § 9 odst. 1 TZ